

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
SESSION DE 1937-1938.	N° 178		ZITTINGSJAAR 1937-1938.
N° 151 (1936-1937) : PROJET DE LOI.	SÉANCE du 7 Avril 1938	VERGADERING van 7 April 1938	WETSONTWERP : N° 151 (1936-1937).

PROJET DE LOI
sur l'adoption.

RAPPORT

FAIT, AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE ⁽¹⁾, PAR M. **CARTON DE WIART**.

MESDAMES, MESSIEURS,

La Constitution stipule, par son article 139 et final, qu'il est nécessaire de pourvoir, par des lois séparées et dans le plus court délai possible, à la révision des Codes. En dépit de cette déclaration, ce n'est qu'avec une grande circonspection et une sorte de timidité que nos Chambres ont touché, depuis plus de cent ans, aux articles du Code civil et surtout aux dispositions de ce Code qui règlent l'état des personnes.

Une telle réserve s'explique. Les principes que le Code Napoléon a adoptés et formulés en ce qui concerne le mariage, la paternité et la filiation, la minorité et la tutelle, la majorité et l'interdiction forment un ensemble logique auquel notre organisme social s'est accoutumé.

Ces principes se sont en quelque manière incorporés à nos mœurs. Ils font partie d'un ensemble de traditions et d'habitudes auxquelles l'opinion commune et les relations journalières elles-mêmes se sont adaptées. La sagesse commande de n'altérer cet ensemble qu'avec prudence et pour autant seulement que des raisons supérieures exigent un changement.

Or, le projet sur l'adoption déposé par le Gouvernement et soumis à la Commission de la Justice, modifie profondément le titre VIII du Livre I^{er} du Code civil intitulé : « De l'adoption et de la tutelle officieuse ». C'est plus qu'un changement proposé à des textes, c'est une sorte de renversement de l'esprit même du Code Napoléon.

(¹) Composition de la Commission : Président : M. Mundeeler; M^{me} Blume-Grégoire, MM. Bohy, Brunet, Collard, Craeybeekx, Gruselin, Hossey, Vranckx. — Carton de Wiart, Delwaide, De Winde, Kluyskens, Koelman, Maes, Poncetlet. — Janssens (W.), Jennissen. — Collet (P.), Legros. — Romsée. — Lahaut.

WETSONTWERP
op de aanneming van een kind.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE ⁽¹⁾,
UITGEBRACHT DOOR DEN HEER **CARTON DE WIART**.

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

In artikel 139 van de Grondwet, wordt bepaald dat, door afzonderlijke wetten en binnen den kortst mogelijken tijd, dient overgegaan tot de herziening der Wetboeken. Ondanks die verklaring, hebben onze Kamers, sedert meer dan honderd jaar, slechts met groote omzichtigheid en met een soort beschroomdheid enkele verandering aangebracht aan de artikelen van het Burgerlijk Wetboek en vooral aan de bepalingen van dit Wetboek, waarbij de staat van de personen wordt geregeld.

Dergelijke omzichtigheid is te verklaren. De beginselen vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek wat betreft het huwelijk, het vaderschap en de afstamming, de minderjarigheid en de voogdij, de meerderjarigheid en de ontzetting, vormen een logisch geheel waarmede onze maatschappelijke inrichting vertrouwd is geworden.

Die beginselen werden, in zekeren zin, in onze zeden opgenomen. Zij maken deel uit van een geheel van overleveringen en gewoonten waaraan de gewone opinie en de dagelijksche omgang zich hebben aangepast. Wijsheidshalve, mag aan dien samenhang slechts met veel omzichtigheid worden geraakt en alleen voor zooverre als dit wegens heel bijzondere redenen wordt vereischt.

Doch het ontwerp op de aanneming van een kind, ingediend door de Regeering en voorgelegd aan de Commissie voor de Justitie, wijzigt op ingrijpende wijze Titel VIII van Boek I van het Burgerlijk Wetboek, getituleerd : « Aanneming van een kind en dienstwillige voogdij ». Het is meer dan een voorgestelde verandering aan teksten, 't is een soort omverwerping van den geest zelf van het « Code Napoléon ».

(¹) Samenstelling van de Commissie : Voorzitter : de heer Mundeeler; Mevrouw Blume-Grégoire, de heeren Bohy, Brunet, Collard, Craeybeekx, Gruselin, Hossey, Vranckx. — Carton de Wiart, Delwaide, De Winde, Kluyskens, Koelman, Maes, Poncetlet. — Janssens (W.), Jennissen. — Collet (P.), Legros. — Romsée. — Lahaut.

En effet, ce Code n'est pas favorable à l'adoption. Il ne l'accepte qu'à contre-cœur comme un système exceptionnel qu'il n'entend pas du tout encourager. Il n'est même pas nécessaire, pour en être convaincu, de recourir à l'étude des travaux préparatoires qui accusent nettement cette sorte de méfiance. Il suffit d'examiner le texte des articles 343 à 346 du Code civil. Tous ces articles ont une forme négative :

« Art. 343. — L'adoption n'est permise qu'aux personnes de l'un ou de l'autre sexe âgées de plus de 50 ans qui n'auront, à l'époque de l'adoption, ni enfants, ni descendants légitimes et qui auront au moins 15 ans de plus que les individus qu'elles se proposent d'adopter. »

« Art. 344. — Nul ne peut être adopté par plusieurs personnes si ce n'est par deux époux. Hors le cas de l'article 366, nul époux ne peut adopter qu'avec le consentement de l'autre conjoint. »

« Art. 345. — La faculté d'adopter ne pourra être exercée qu'envers l'individu à qui l'on aura, dans sa minorité et pendant six ans au moins, fourni des secours et donné des soins non interrompus ou envers celui qui aurait sauvé la vie de l'adoptant soit dans un combat, soit en le retirant des flammes ou des flots... »

« Art. 346. — L'adoption ne pourra, en aucun cas, avoir lieu avant la majorité de l'adopté... »

On le voit, dans tous ces articles, le Code procède par négation. Les conditions rigoureuses qu'il exige, et notamment la majorité de l'adopté qui, dans son esprit, peut seule garantir à l'adoption le respect de son caractère contractuel, ont eu pour résultat, et elles avaient sans doute pour but, que les adoptions sont demeurées très rares. Leur nombre n'a point dépassé avant la guerre celui de 13 à 29 par année et celui de 31 à 83 après la guerre.

Si l'on veut trouver les motifs de cette méfiance, il faut les chercher surtout dans la crainte que le recours abusif à l'adoption ne trouble ce qu'on appelle : l'ordre des familles.

Qu'est-ce que l'adoption ? C'est une fiction de la loi qui se substitue à la nature. Elle établit artificiellement entre l'adoptant et l'adopté des rapports analogues à ceux qui résultent de la paternité et de la filiation. En dehors du mariage, elle permet à une personne de donner son nom à une autre personne et

Dit Wetboek is inderdaad niet gunstig gestemd ten opzichte van de aanneming van een kind. Het aanvaardt ze slechts met tegenzin, als een uitzonderingsstelsel dat het geenszins wenscht aan te moedigen. Om hiervan overtuigd te zijn, is het zelfs niet noodig de studie der voorbereidende werkzaamheden na te gaan, waarin duidelijk dit soort wantrouwen tot uiting komt. Het volstaat den tekst te onderzoeken van de artikelen 343 tot 346 van het Burgerlijk Wetboek. Al die artikelen zijn opgevat in een negatieven vorm :

« Art. 343. — Aanneming is niet toegelaten dan aan personen van de eene of de andere kunne, die meer dan vijftig jaar oud zijn, op het oogenblik van de aanneming, kinderen noch wettige afstammelingen hebben en ten minste vijftien jaar ouder zijn dan die welke zij voornemens zijn als kind aan te nemen. »

« Art. 344. — Niemand kan door meer dan een persoon, tenzij door twee echtgenooten, worden aangenomen. Buiten het door artikel 366 voorziene geval, kan een echtgenoot niemand als kind aannemen tenzij met de toestemming van den anderen echtgenoot. »

« Art. 345. — Het recht om iemand als kind aan te nemen kan niet uitgeoefend worden dan ten opzichte van hem aan wien men tijdens zijn minderjarigheid en gedurende ten minste zes jaar aanhoudend onderstand verschaft en verzorging gegeven heeft of ten opzichte van hem door wien de aannemende persoon hetzij in een gevecht, hetzij uit het vuur of uit het water gered werd... »

« Art. 346. — Aanneming kan in geen geval geschieden vóór de meerderjarigheid van het aan te nemen kind... »

Zooals men ziet, gaat het Wetboek, in al deze artikelen, op ontkennende wijze te werk. De strenge voorwaarden die het vereischt en, in het bijzonder, de meerderjarigheid van het aangenomen kind, welke, naar zijn opvatting, alleen bij machte is om aan de aanneming de eerbiediging te waarborgen van haar bindenden aard, hadden tot gevolg en, ongetwijfeld, ook tot doel, dat de aannemingen uiterst zeldzaam gebleven zijn. Vóór den oorlog, bedroeg hun aantal niet meer dan 13 tot 29 per jaar, na den oorlog, 31 tot 83.

Indien men de redenen van dit wantrouwen vinden wil, moet men deze vooral zoeken in de vrees dat het verkeerd gebruik van de aanneming niet verstoren zou wat men de familiale orde noemt.

Wat is de aanneming ? Het is een verzinsel van de wet die zich in de plaats stelt van de natuur. Het brengt, op kunstmatige wijze, tusschen den persoon die aanneemt en het kind dat aangenomen wordt, gelijkaardige betrekkingen tot stand als deze die voortvloeien uit het vaderschap en de afstamming.

d'assurer à celle-ci des droits sur sa succession. Elle apparaît souvent comme un moyen de donner à des enfants naturels les prérogatives légales des enfants légitimes. Les enfants adultérins ou incestueux eux-mêmes, encore que la question soit controversée dans les cas où un acte authentique ou un jugement révèlent leur filiation illicite, peuvent en bénéficier. Le Code appréhende que cette famille artificielle que crée l'adoption ne puisse faire tort aux droits de la famille légale. Ajoutons qu'en fait le recours à l'adoption sert aussi parfois à éluder le paiement des droits de succession. S'il permet d'empêcher que le nom d'une famille vienne à disparaître, cette faculté elle-même peut donner lieu à des calculs, voire à des marchés qui ne méritent point d'être favorisés. C'est par de telles considérations que s'explique la méfiance du Code. Le reflet de cette méfiance se découvre aussi dans la disposition de l'article 355 aux termes de laquelle le tribunal qui est appelé à homologuer l'acte contractuel de l'adoption doit, après s'être procuré les renseignements convenables, vérifier non seulement si toutes les conditions de la loi sont remplies, mais « si la personne qui se propose d'adopter jouit d'une bonne réputation ».

**

Cette conception du Code civil, le projet la remplace par une autre qui se rapproche plutôt de l'ancien droit romain et qui se réclame de l'esprit plus généreux qui a prévalu dans plusieurs législations étrangères et que la loi française du 19 juin 1923 a accueilli à son tour. Pourquoi refuser aux personnes qui n'ont pas eu le bonheur d'avoir des enfants ou auxquelles la mort a ravi les enfants qu'elles avaient eus, la consolation de connaître, même sous une forme indirecte, les joies et les devoirs de la paternité à l'égard de jeunes êtres dont l'intelligence et les affections sont encore toutes fraîches ? Et surtout, pourquoi refuser à des enfants, et notamment à des orphelins ou à des enfants privés d'une filiation reconnue par la loi, la chance heureuse qu'ils devront à une adoption de posséder eux aussi, même de façon imparfaite, le bienfait d'une famille qui leur fait défaut ? Les bouleversements causés par la grande guerre, le sort malheureux auquel beaucoup d'enfants ont été ou sont condamnés par le contre-coup des événements, ont achevé de faire comprendre qu'il est cruel de priver des êtres jeunes et innocents d'un foyer qui s'offre à les accueillir.

C'est ce dernier argument qui, à notre avis, justifie les modifications que le projet gouvernemental introduit dans notre législation et dont la principale

Buiten het huwelijk, laat zij aan een persoon toe zijn naam te geven aan een anderen persoon, en aan deze aanspraken op zijn nalatenschap te verzekeren. Zij lijkt vaak een middel om aan natuurlijke kinderen de wettelijke voorrechten der wettige kinderen te geven. De uit overspel of bloedschande geboren kinderen zelf kunnen er van genieten, ofschoon de kwestie aanleiding geeft tot betwisting, in de gevallen waarin hun ongeoorloofde afstamming blijkt uit een authentieke akte of een vonnis. Het Wetboek vreest dat dit kunstmatig gezin, door de aanneming in het leven geroepen, zou kunnen schaden aan de rechten van het wettelijk gezin. Laten wij er aan toevoegen dat de toevlucht tot de aanneming ook wel eens dient om de betaling der erfenisrechten te ontduiken. Indien zij een middel is om te verhinderen dat de naam eener familie te niet gaat, kan deze bevoegdheid zelf aanleiding geven tot berekeningen, zelfs tot koopjes die men niet in de hand werken mag. Het wantrouwen van het Wetboek is door dergelijke overwegingen te verklaren. Sporen van dit wantrouwen vindt men ook in de bepaling van artikel 355, naar luid waarvan de rechtbank die het aannemingscontract bekrachtigen moet, na de behoorlijke inlichtingen te hebben ingewonnen, moet nagaan niet alleen of al de wettelijke voorwaarden vervuld zijn, maar ook « of de persoon die voornemens is het kind aan te nemen, te goeder faam bekend staat ».

**

In de plaats van deze opvatting van het Burgerlijk Wetboek, stelt het ontwerp een andere die meer deze van het oud Romeinsch recht benadert en waarvoor men zich beroept op de edelmoediger opvattingen welke in verscheidene buitenlandsche wetten ingang vonden en die, op hun beurt, ook in de Fransche wet van 19 Juni 1923 opgenomen werden. Waarom zou men aan de personen die verstoken bleven van het geluk kinderen te hebben of wier kinderen door den dood ontruikt werden, den troost weigeren, zelfs onder een onrechtstreekschen vorm, de vreugden en de plichten van het vaderschap te kennen, jegens jonge wezens wier ontwikkeling en genegenheid nog heel natuurlijk zijn ? En vooral, waarom aan kinderen, en nameijk aan weezen of aan kinderen die van een wettelijk erkende afstamming zijn beroofd, de gelukkige kans weigeren, — welke zij zullen te danken hebben aan een aanneming, — dat zij insgelijks, hoe onvolmaakt ook, de weldaad zouden genieten eens een familie te bezitten ? De verwarring door den grooten oorlog veroorzaakt, het ongelukkig lot dat vele kinderen te dragen hadden of te dragen hebben, wegens de gebeurtenissen, deden eindelijk inzien hoe wreed het ware, jonge en onschuldige wezens te berooven van een haard die voor hen open staat.

Dit laatste argument rechtvaardigt, naar onze meening, de wijzigingen die het ontwerp der Regeering aan onze wetgeving toebrengt en waarvan de voor-

est la suppression de la condition de la majorité d'âge dans le chef de l'adopté. C'est le motif qui a rallié la Commission au principe du projet. Toutefois, il lui paraît utile de mettre l'accent sur ce motif qui lui apparaît comme la raison d'être de la réforme soumise au Parlement.

L'intérêt de l'enfant doit ici être pris avant tout en considération. Dès que l'avantage de l'enfant trouve dans l'adoption de sérieuses garanties, l'adoption ne doit plus être vue avec défaveur par la loi, mais, au contraire, avec sympathie.

Afin de bien préciser que tel est le sentiment de la Chambre, la Commission propose de substituer au nouvel article 343 qui lui est soumis et qui conserve la forme négative de l'article 343 du Code, une rédaction qui marquera de la part du législateur l'abandon de ses méfiances actuelles tout en stipulant le caractère essentiel des conditions auxquelles il entend subordonner désormais l'adoption. Ce texte serait le suivant :

Art. 343. — L'adoption est permise lorsqu'elle est fondée sur de justes motifs et si elle présente des avantages pour l'adopté. Elle est soumise aux conditions et se fait dans les formes prescrites par les articles suivants.

Présenté dans ces termes, le texte nouveau de l'article 343 affirmera, mieux que ne le fait le texte proposé, le revirement auquel obéit aujourd'hui le législateur.

Il doit être bien entendu que les deux conditions exigées par cet article ne se confondent pas. Elles sont cumulatives. Une adoption pourrait être justifiée, par exemple, à raison des soins dont l'adoptant a entouré l'adopté tout en apparaissant désavantageuse pour ce dernier à raison du milieu dans lequel il serait définitivement introduit. C'est pourquoi, dans chaque cas, il appartiendra au tribunal, en vertu de l'article 358, de vérifier si l'une et l'autre des conditions requises par l'article 343 sont réunies.

Il est à remarquer que l'adoption qualifiée rémunératoire, que prévoit et organise l'article 345 actuel, n'est pas maintenue.

Les causes qui la déterminaient rentreront dans les « justes motifs » qu'exige l'article 343 nouveau.

*
**

L'article 344 du projet stipule que : « l'adoption n'est permise qu'aux personnes âgées de plus de 40 ans, qui n'ont pas de descendant légitime et qui ont au moins 15 ans de plus que les individus qu'elles se proposent d'adopter ». L'Exposé des Motifs justifie la modification que comporte ce texte : l'âge minimum de 40 ans au lieu de celui de 50 ans. D'autre part, l'article nouveau ne dit plus, comme l'article 343

naamste de afschaffing is van de voorwaarde van meerderjarigheid bij het aangenomen kind. Op grond van deze reden, vereenigde de Commissie zich met het beginsel van het ontwerp. Het lijkt haar, evenwel, nuttig den nadruk op deze reden te leggen welke, in haar oogen, de reden van bestaan is van de hervorming die aan het Parlement voorgelegd wordt.

Het belang van het kind moet hier in de eerste plaats in aanmerking worden genomen. Eens dat de aanneming ernstige waarborgen aanbiedt in het voordeel van het kind, dient zij niet meer op ongunstige wijze doch, integendeel, met sympathie door de wet beschouwd.

Ten einde op duidelijke wijze te doen uitschijnen dat dit het gevoel is van de Kamer, stelt de Commissie voor, in de plaats van het haar voorgelegd nieuw artikel 343, waarin de ontkennende vorm van artikel 343 van het Wetboek behouden blijft, een nieuwen tekst te stellen, waaruit zal blijken dat de wetgever zijn huidig mistrouwen prijs geeft, en waarin hij tevens het hoofdzakelijk karakter bepaalt van de voorwaarden waarvan hij voortaan de aanneming wenscht afhankelijk te maken. Die tekst zou luiden als volgt :

« Art. 343. — Aanneming is toegelaten wanneer zij is gegrond op billijke redenen en zij voor het aangenomen kind voordeelen oplevert. De voorwaarden en de wijze bij de volgende artikelen voorgescreven zijn op haar toepasselijk. »

In die bewoordingen opgesteld, zal de nieuwe tekst van artikel 343, beter dan de voorgestelde tekst, den ommekeer bevestigen, die zich tevens bij den wetgever voordoet.

Het moet wel verstaan worden dat de bij dit artikel gestelde twee voorwaarden niet vermengd worden. Zij zijn dubbel. Een aanneming zou, bij voorbeeld, kunnen gerechtvaardigd worden, door de zorgen waarmede de aannemende persoon het aangenomen kind heeft omringd, terwijl het voor dit laatste nadeelig zou kunnen blijken, wegens het midden waarin het onwederroepelijk zou ingeleid worden. Het zal derhalve de taak zijn van de rechtbank, in elk geval, krachtens artikel 358, te onderzoeken of de eene en de andere der door artikel 343 gestelde voorwaarden aanwezig zijn.

Aan te merken valt dat de zoogenaamde vergeldende aanneming door het huidig artikel 345 voorzien en geregeld, vervalt.

De oorzaken welke haar tot stand brachten, moeten onder de « billijke redenen » door het nieuw artikel 343 gevorderd, begrepen worden.

*
**

Artikel 344 van het ontwerp bepaalt : « Aanneming is niet toegelaten dan aan personen die meer dan 40 jaar oud zijn, die geen wettig afstammeling hebben, en die ten minste 15 jaar ouder zijn dan die welke zij voornemens zijn als kind aan te nemen. » In de Memorie van Toelichting, wordt de in dien tekst voorkomende wijziging, namelijk de minimum-ouderdom van 40 jaar in plaats van dien van 50 jaar,

actuel, que l'adoption est permise : « aux personnes de l'un ou de l'autre sexe ». On peut estimer, en effet, que cette précision est superflue, le mot de « personne » devant s'entendre naturellement de l'un ou de l'autre sexe.

Le nouvel article 344 emploie l'expression : « qui n'ont pas de descendant légitime ». Ce mot de « descendant » doit s'entendre naturellement des enfants et petits-enfants. Quant à la différence de 15 ans, elle devra exister, nous paraît-il, dès le premier acte de procédure que prévoit la section II : « Des formes de l'adoption ».

Quel est l'âge à partir duquel une personne aura la faculté d'adopter ? La limite actuelle, qui est de 50 ans, est trop rigoureuse. La majorité de la Commission a même estimé que l'âge de 40 ans prévu par le projet peut être ramené à 35 ans. Il lui a paru qu'à cet âge la maturité nécessaire à la pleine compréhension d'un acte important comme l'adoption était suffisamment acquise et que d'autre part, cet âge assure des garanties suffisantes en ce qui concerne l'éducation de l'adopté s'il s'agit de l'adoption d'un mineur.

Toutefois, la minorité des membres de la Commission — et tel est aussi le sentiment personnel du rapporteur, — a combattu un tel abaissement de l'âge pour l'adoptant. Elle demeure d'avis que si l'on abaisse cet âge plus encore que ne l'a fait le projet de loi, il est à prévoir que l'adoptant aura souvent dans la suite des enfants légitimes. Bien que le projet n'exclue pas l'hypothèse de la coexistence dans la famille de l'adoptant d'un enfant adoptif et d'un ou plusieurs enfants légitimes nés après l'adoption, cette situation n'est pas à souhaiter. Elle ne répond certainement pas à l'esprit du projet qui, par son article 344, refuse le droit d'adopter à toute personne qui a un descendant légitime.

La Commission s'est demandé s'il n'y avait pas lieu de dire : « L'adoption n'est permise qu'aux personnes... qui n'ont pas de descendant légitime ou d'enfant naturel reconnu ».

A première vue, il semble logique de refuser la faculté de créer une filiation fictive à celui qui a déjà une descendance réelle, fût-elle naturelle. Il ne se conçoit pas que l'enfant adoptif vienne occuper dans la famille, vis-à-vis de l'enfant naturel reconnu, une situation tout à fait privilégiée. Toutefois, à la réflexion, ce refus pourrait entraîner de fâcheuses conséquences. Il s'opposerait au principe admis déjà dans notre droit, et que nous avons rappelé plus haut; de l'adoption, par leur auteur, des enfants naturels reconnus. (De PAGE, t. I, n° 1252). Admettre l'inter-

verantwoord. Anderzijds, bepaalt het nieuw artikel niet meer, zooals het huidig artikel 343, dat de aanneming toegelaten is « aan personen van de eene of de andere kunne ». Men mag, inderdaad, de meening zijn toegedaan dat die nadere aanduiding overbodig is, daar het woord « persoon » natuurlijk dient verstaan voor de beide geslachten.

In het nieuw artikel 344, wordt volgende uitdrukking gebezigd : « die geen wettig afstammeling hebben ». Het woord « afstammeling » slaat hier natuurlijk op de kinderen en kleinkinderen. Wat het verschil van 15 jaar betreft, dit moet, naar het schijnt, bestaan van bij de eerste akte van rechtspleging voorzien bij afdeeling II : « Rechtsvormen van de aanneming ».

Van welken ouderdom af, zal een persoon het vermogen hebben om een kind aan te nemen ? De huidige grens, zijnde 50 jaar, is te streng bepaald. De meerderheid van de Commissie was zelfs van oordeel dat de in het ontwerp voorziene ouderdom van 40 jaar mag worden herleid tot 35 jaar. Zij is de meening toegedaan, dat men op dien ouderdom over de nodige ervaring beschikt om ten volle een zoo gewichtige daad als de aanneming te begrijpen en dat, anderzijds, die ouderdom voldoende waarborgen aanbiedt wat de opvoeding betreft van het aangenomen kind, wanneer het de aanneming geldt van een minderjarige.

De minderheid van de leden der Commissie — en de verslaggever is persoonlijk ook die meening toegedaan — was echter gekant tegen dergelijke verlagings van den ouderdom van den aannemenden persoon. Zij blijft van oordeel dat indien die ouderdom nog wordt verlaagd beneden dien voorkomende in het wetsontwerp, in aanmerking dient genomen dat de aannemende persoon dikwijls later wettige kinderen kan hebben. Hoewel het ontwerp de stelling niet uitsluit van het gelijktijdig bestaan, in het gezin van den aannemenden persoon, van een aangenomen kind en van een of meer wettige kinderen geboren na de aanneming, is die toestand nochtans niet wenschelijk. Dit beantwoordt gewis niet aan den geest van het ontwerp dat, in zijn artikel 344, het recht van een kind aan te nemen onzegt aan alwie een wettigen afstammeling bezit.

De Commissie stelde zich de vraag of niet diende gezegd : « Aanneming is niet toegelaten dan aan personen..., die geen wettig afstammeling noch erkend natuurlijk kind hebben ».

Op het eerste zicht, lijkt het logisch, dat het vermogen tot het scheppen van een fictieve afstamming wordt geweigerd aan iemand die reeds een werkelijke afstamming, zelfs een natuurlijke, heeft. Het is niet aan te nemen, dat het aangenomen kind in de familie, ten opzichte van het erkend natuurlijk kind, een gansch bevoorrecht toestand zou innemen. Bij nadere overweging, ziet men echter in dat die weigering spijtige gevolgen zou kunnen hebben. Zij zou zich verzetten tegen het in ons recht aanvaard beginsel — waarop wij hooger hebben gewezen —

diction absolue constituerait donc un recul sur le régime actuel.

Si la loi nouvelle refusait au père ou à la mère d'un enfant naturel reconnu le droit de l'adopter, ne risquerait-elle pas de nuire à l'institution même de la reconnaissance des enfants naturels et de contredire, tout au moins dans son esprit, la loi récente du 7 mars 1938 sur la tutelle des enfants naturels par laquelle nous avons voulu encourager la reconnaissance de ceux-ci ?

Rappelons qu'aux termes de l'article 5 de cette loi, le juge de paix, avant de convoquer le conseil de famille pour faire désigner à l'enfant naturel un tuteur, doit signaler à la mère quels seront les effets de la reconnaissance. Il devrait donc lui dire, si la faculté d'adopter était refusée à l'auteur d'un enfant naturel reconnu, que si elle reconnaît son enfant, plus jamais elle ne pourra lui procurer un statut plus favorable par la voie de l'adoption.

Enfin, l'interdiction d'adopter l'enfant naturel simple reconnu, n'aurait-elle pas pour conséquence paradoxale que cet enfant se trouverait en état d'infériorité marquée vis-à-vis de l'enfant adultérin ou incestueux, qui, lui, ne peut être reconnu par son auteur, mais pourrait par conséquent être adopté ?

En somme, l'existence d'enfants naturels reconnus ne doit pouvoir être invoquée que pour empêcher l'adoption d'autres enfants.

Votre Commission a cru pouvoir concilier ces diverses considérations en vous proposant le texte que voici :

« Pour pouvoir adopter, il faut être âgé de plus de 35 ans, n'avoir ni descendant légitime ni enfant naturel reconnu, sauf s'il s'agit de l'adoption de cet enfant ».

Deux autres observations ont été faites au cours du débat en Commission :

1° L'existence d'un enfant adoptif ou de ses descendants ne fait pas obstacle à l'adoption d'un autre enfant. En effet, l'article 350 prévoit la prohibition de mariage entre les enfants adoptifs d'un même adoptant.

2° Si l'enfant légitime est déjà conçu à l'époque de l'adoption, la maxime « *Nasciturus pro jam nato habetur si de ejus commodo agitur* » fait obstacle à l'adoption.

Le Projet de loi de même que l'Exposé des Motifs sont muets en ce qui concerne la question de savoir si l'adoption est ouverte aux étrangers au même titre qu'aux Belges.

van de aanneming, door hun ouder, van de erkende natuurlijke kinderen. (DE PAGE, B. I., n° 1252). De aanneming van een volstrekt verbod zou dus een achteruitgang beteekenen ten opzichte van het huidige regime.

Zou, indien de nieuwe wet, aan den vader of aan de moeder van een erkend natuurlijk kind, het recht van het aan te nemen ontzegde, dit niet voor de instelling van de erkenning der natuurlijke kinderen schadelijk zijn en in legenspraak komen, althans voor wat den geest er van betreft, met de recente wet van 7 Maart 1938 omtrent de voogdij der natuurlijke kinderen, door dewelke wij de aanneming dezer laatsten hebben willen aanmoedigen ?

Laat ons er aan herinneren dat, volgens artikel 5 dezer wet, de vrederechter, alvorens den familieraad bijeen te roepen voor de benoeming van een voogd voor het natuurlijk kind, de moeder wijst op de gevolgen van de erkenning. Hij zou haar dus moeten zeggen, indien de mogelijkheid van aanneming aan den ouder van een erkend natuurlijk kind geweigerd werd, dat indien zij haar kind erkent, zij het nooit een voordeelijker statuut door de aanneming zal kunnen bezorgen.

Ten slotte, zou niet het verbod van aanneming van het eenvoudig erkend natuurlijk kind voor paradoxaal gevolg hebben, dat dit kind in een kennelijk minderwaardigen toestand zou verkeerden ten overstaan van het uit overspel of bloedschande geboren kind, hetwelk niet door zijn ouder kan worden erkend, maar, bijgevolg, zou kunnen aangenomen worden ?

Het bestaan, ten slotte, van erkende natuurlijke kinderen zou slechts mogen ingeroepen worden om de aanneming van andere kinderen te beletten.

Uw Commissie heeft gemeend deze verschillende beschouwingen te kunnen overeenbrengen, door U volgenden tekst voor te stellen :

« Om te mogen aannemen, moet men meer dan 35 jaar oud zijn, noch wettig afstammeling noch erkend natuurlijk kind hebben, behoudens indien het gaat om de aanneming van dit kind. »

Twee andere beschouwingen werden, tijdens het debat in de Commissie, in het midden gebracht :

1° Het bestaan van een aangenomen kind of van zijn afstammelingen belet de aanneming van een ander kind niet. Artikel 350 voorziet inderdaad het huwelijksverbod tusschen de aangenomen kinderen van eenzelfde aannemenden persoon :

2° Indien het wettig kind reeds verwekt is op het oogenblik van de aanneming, belet de grondregel « *Nasciturus pro jam nato habetur si de ejus commodo agitur* » de aanneming.

In het wetsontwerp en in de Memorie van Toelichting, wordt echter niet gezegd of de vreemdelingen op denzelfden voet als de Belgen een kind mogen aannemen.

Dans notre conception légale, l'adoption est une institution de pur droit civil. Elle suppose que l'adopté, comme l'adoptant, jouissent de leurs droits civils. Il s'en suit, au dire de LAURENT (*Principes de Droit civil*, t. IV, n° 194) que la faculté de former un contrat d'adoption constitue un de ces droits civils dont les étrangers, autres que ceux qui ont été autorisés à établir leur domicile dans le Royaume et continuent d'y résider, sont exclus en vertu de l'article 11 du Code civil. Il n'en serait autrement que s'il existait un traité réglant cette matière avec la nation à laquelle appartiennent ces étrangers. La jurisprudence belge s'est toujours prononcée dans ce sens (*Pandectes Belges*, t. VI, V°, Adoption, n° 17, p. 450, *Répertoire pratique de Droit belge*, V°, Adoption, n° 4 et 146 et suivants, POULLET, *Manuel de Droit international privé*, pp. 144 et 145).

En France, où la question a été longtemps débattue, la loi de 1923 a mis fin à toute controverse par son article 345 : « Un Français peut adopter un étranger ou être adopté par un étranger ».

Nous croyons qu'une disposition analogue pourrait utilement trouver sa place dans le projet belge. En effet, il arrive souvent, et surtout dans les régions proches de la frontière, que des enfants accueillis dans des foyers belges, et qui pourraient bénéficier de l'adoption, soient des enfants nés à l'étranger. Il peut en être ainsi des orphelins de guerre victimes d'un conflit en pays étranger.

Quant aux effets de l'adoption, celle-ci, dans l'esprit de la Commission, ne porte pas atteinte par elle-même à la nationalité de l'adopté. Elle est d'avis, dans ces conditions, d'ajouter à l'article 344 un amendement ainsi conçu : « Un Belge peut adopter un étranger ou être adopté par un étranger ».

Quid de l'interdit ? Celui-ci est frappé d'incapacité légale. Des auteurs lui refusent le droit de consentir à un acte d'adoption (ARNTZ, t. I, n° 275). Cette solution nous paraît résulter des principes généraux en matière d'interdiction et nous sommes d'avis de l'adopter, bien que Laurent (t. IV, n° 224) admette la validité du consentement s'il est donné dans un intervalle lucide (*Pandectes Belges*, V°, Adoption, n° 21). De même votre Commission estime que si une personne a été déchue de la puissance paternelle pour le tout, cette déchéance comporte dans son chef la perte du droit de consentir à l'adoption. (*Pandectes Belges*, t. 125, V°, Tutelle morale n° 45. Etude de M. l'avocat général Ch. Collard).

Naar de opvatting van onze wet, is de aanneming een instelling louter van burgerrechtelijken aard. Zij veronderstelt dat het aangenomen kind evenals de aannemende persoon hun burgerrechten genieten. Hieruit vloeit, naar het zeggen van Laurent (*Principes de Droit civil*, deel IV, n° 194), voort, dat de bevoegdheid om een contract van aanneming te sluiten een dezer burgerrechten is, waarvan de vreemdelingen, buiten dezen die machtiging bekomen hebben om hun woonplaats in het Rijk te vestigen en er blijven wonen, uitgesloten worden op grond van artikel 11 van het Burgerlijk Wetboek. Zulks ware niet het geval, indien er een verdrag bestond, waarbij deze kwestie geregeld werd met de natie waartoe deze vreemdelingen behooren. De Belgische rechtspraak sprak zich steeds in dezen zin uit (*Pandectes Belges*, deel 6, V° Aanneming, n° 17, bl. 450; *Répertoire pratique de Droit belge*, V° Adoption, n° 4 en 146 en volgende; POULLET, *Manuel de Droit international privé*, bl. 144 en 145).

In Frankrijk, waar lang over de kwestie geredetwist werd, heeft de wet van 1923 een einde aan alle betwisting gemaakt, door haar artikel 345 : « Een Franschman mag een vreemdeling aannemen of door een vreemdeling aangenomen worden. »

Wij meenen dat dergelijke bepaling, terecht, ook in het Belgisch ontwerp zou mogen opgenomen worden. Inderdaad, het gebeurt vaak en vooral in de bij de grens gelegen gebieden, dat kinderen die in Belgische gezinnen opgenomen worden en de aanneming zouden kunnen genieten, kinderen zijn in het buitenland geboren. Zulks kan ook het geval zijn met de oorlogsweezen slachtoffers van een oorlog in een vreemd land.

Wat de uitwerkselen van de aanneming betreft, doet deze, naar de meening van de Commissie, door haarzelve, geen afbreuk aan de nationaliteit van het aangenomen kind. Zij is dan ook van oordeel, in deze voorwaarden, een amendement aan artikel 344 toe te voegen, luidende : « Een Belg mag een vreemd kind aannemen of door een vreemdeling aangenomen worden ».

Welk is de toestand van den geïnterdiceerde ? De wettelijke onbekwaamheid geldt voor hem. Sommige schrijvers ontzeggen hem het recht toestemming te verleen tot een daad van aanneming (ARNTZ, t. I, n° 275). Die oplossing lijkt ons voort te vloeien uit de algemeene beginselen geldend op het stuk van interdictie en wij zijn van oordeel deze te aanvaarden, hoewel Laurent (B. IV, n° 224) de geldigheid der toestemming aanneemt indien zij geschiedt tijdens een helder oogenblik (*Pandectes belges*, V° Adoption, n° 21). Zoo ook is uw Commissie van oordeel dat, wanneer een persoon werd ontzet van de ouderlijke macht in haar geheel, die vervalvenverklaring het verlies omvat van het recht toestemming te verleen tot de aanneming (*Pandectes Belges*, B. 125, V°, Tutelle morale n° 45. Studie door den heer Ch. Collard, advocaat-generaal).

A l'occasion de l'examen de cet article, un long débat s'est ouvert au sein de Commission afin d'examiner s'il ne convenait pas, — l'adoption d'un enfant mineur étant désormais prévue par la loi, — que certaines garanties soient prises afin d'éviter que l'adoption, avec les conséquences très importantes qu'elle entraîne (port du nom, hérédité, obligation alimentaire, etc.), ne puisse résulter d'un sentiment irréfléchi et passager. Il n'est pas désirable, en effet, que la loi favorise un acte qui pourrait n'être qu'un caprice et que l'adoptant ou l'adopté pourraient regretter bientôt. A cette fin, n'est-il pas prudent de prévoir une sorte de stage pendant lequel celui qui veut adopter aura donné la preuve de l'intérêt et de l'affection qu'il porte à l'enfant ? Il suffirait, si cette idée était admise, d'inscrire dans l'article 344 une nouvelle disposition qui reprendrait une idée formulée par l'article 345 actuel et qui pourrait être ainsi rédigée : « La faculté d'adopter ne pourra être exercée envers un mineur que si celui-ci a reçu de l'adoptant pendant trois ans au moins des secours et des soins non interrompus ».

Plusieurs membres de la Commission ont opposé à cette formule une autre solution qui obligerait l'adoptant à recourir tout d'abord, pendant un délai de quelques années, et *mutatis mutandis*, au système de la tutelle officieuse, telle qu'elle est réglée par les articles 361 et suivants du Code civil.

A la suite de ce débat, la Commission a écarté l'une et l'autre de ces suggestions, estimant qu'il valait mieux, comme le fait le projet gouvernemental, ne pas imposer comme une règle légale cette sorte de stage qui pourrait, dans certains cas, rendre l'adoption plus difficile et desservir par conséquent les intérêts de certains enfants.

Les conditions que le projet précise et l'obligation imposée au tribunal par l'article 358 d'en vérifier l'existence ont paru suffisantes à la majorité de la Commission pour éviter que le caprice ou quelque calcul inavoué puissent recevoir la consécration d'un jugement d'adoption.

*
**

Art. 346. — S'il s'agit de l'adoption des majeurs, le consentement des deux intéressés suffit en principe. Mais si la personne à adopter est mineure, l'article 346 exige le consentement du père et de la mère. Doit-il s'appliquer aussi en cas de divorce ou de séparation de corps ? Votre Commission a été d'avis qu'il suffirait dans ce cas du consentement de celui des époux qui a la garde de l'enfant.

Naar aanleiding van het onderzoek van dit artikel, had in den schoot der Commissie een lang debat plaats over de vraag — nu de wet de aanneming van een minderjarig kind voorziet — of niet sommige waarborgen zouden genomen worden, ten einde te voorkomen dat de aanneming, met de zeer belangrijke gevolgen die zij na zich sleept (dragen van een naam, erfelijkheid, verplichting tot levensonderhoud, enz.), niet het gevolg kan zijn van een ondoordachte en tijdelijke bevestiging. Inderdaad, het is niet te wenschen dat de wet een daad aanmoedigt, die misschien slechts een gril is en die door den aannemenden persoon of het aangenomen kind weldra zou kunnen worden betreurd. Is het, in dit verband, niet geraden een soort van proeftijd te voorzien, binnen welken hij die aannemen wil, doet blijken van de belangstelling en de genegenheid die hij het kind toedraagt ? Het zou volstaan, indien die gedachte bijgetreden werd, in artikel 344, een nieuwe bepaling in te lassen, waarin een denkbeeld uit het huidig artikel 345 besloten ligt en die zou kunnen luiden : « Het recht om iemand als kind aan te nemen kan niet uitgeoefend worden dan ten opzichte van een minderjarige die ten minste drie jaar aanhoudend onderstand en verzorging ontvangen heeft. »

Verscheidene leden van de Commissie stelden tegenover die formule een andere oplossing die den aannemenden persoon verplichten zou eerst, gedurende een termijn van eenige jaren, en *mutatis mutandis*, een soort van dienstwillige voogdij uit te oefenen, zooals zij geregeld wordt door de artikelen 361 en volgende van het Burgerlijk Wetboek.

Als gevolg van dit debat, werden door de Commissie de eene en de andere dezer suggesties ter zijde gelaten, daar zij het, evenals het ontwerp van de Regeering, beter achtte dit soort van proeftijd niet als een wettelijken regel op te leggen, daar hij, in sommige gevallen, de aanneming bemoeilijken zou en, bijgevolg, ingaan tegen de belangen van sommige kinderen.

De voorwaarden die het ontwerp nader bepaalt en de verplichting, bij artikel 358 aan de rechtbank opgelegd, ten einde het bestaan er van na te gaan, leken aan de meerderheid der Commissie voldoende om te voorkomen dat een gril of een onuitgesproken berekening door een vonnis van aanneming zouden kunnen bekrachtigd worden.

*
**

Art. 346. — Wanneer het de aanneming van meerderjarigen betreft, dan volstaat, in beginsel, de toestemming van beide belanghebbende partijen. Doch wanneer de aan te nemen persoon minderjarig is, dan eischt artikel 346 de toestemming van den vader en van de moeder. Is het ook toepasselijk in geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed ? Uw Commissie was van oordeel dat, in dit geval, de toestemming volstond van den echtgenoot aan wiens hoede het kind is toevertrouwd.

Il s'agit, bien entendu, du droit légal de garde et non pas de la garde de fait de l'enfant. Il y aurait donc lieu d'intercaler entre l'alinéa 2 et l'alinéa 3 un nouvel alinéa ainsi conçu : « En cas de divorce ou de séparation de corps, il suffit du consentement de celui des auteurs de l'enfant qui exerce sur lui le droit de garde ».

L'Exposé des Motifs du projet insiste, avec raison, sur la nécessité de régler très attentivement les conditions du consentement lorsqu'il s'agit de l'adoption d'un mineur. C'est pourquoi le projet exige que, si la personne à adopter est mineure, et a encore ses père et mère, ceux-ci doivent consentir l'un et l'autre à l'adoption; que, si l'un des deux est décédé, ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, ou s'il est absent, le consentement de l'autre suffit; que, s'il n'a plus ni père ni mère, ou s'ils sont dans l'impossibilité de manifester leur volonté, ou s'ils sont absents, le consentement est donné par le conseil de famille.

C'est ce qui existe dans notre législation pour le consentement à mariage, sauf qu'il a paru préférable de recourir, à défaut de père et mère, au conseil de famille plutôt qu'aux aïeux et aïeules qui, du reste, feront partie du conseil de famille. Dans la tutelle officieuse, que supprime le projet comme étant inconciliable avec l'adoption étendue au mineur, pareille intervention du conseil de famille existe déjà (art. 361 C. civ.).

« Ces modes de consentement, ajoute l'Exposé des Motifs, doivent être mis en rapport, pour bien en apprécier l'influence, avec l'article 356 qui dispose que, si l'adoption concerne un mineur de plus de 16 ans ou un majeur, l'intéressé devra comparaître et donner son consentement, et que, si le mineur n'a pas 16 ans, c'est son représentant légal qui le représente; avec l'article 343 qui exige qu'il y ait de justes motifs pour adopter et des avantages pour l'adopté; et avec l'article 365 qui prévoit la révocation de l'adoption ».

Votre Commission se rallie à ces considérations. Elle croit cependant utile de préciser le sens du troisième alinéa de cet article 346, qui est ainsi rédigé :

« Si le mineur n'a plus ni père ni mère, ou s'ils sont dans l'impossibilité de manifester leur volonté, ou s'ils sont absents, le consentement est donné par le conseil de famille ». Nous croyons que le mot : « absents » n'est pas pris, dans ce texte, avec la portée que lui donne le titre IV, livre I^{er} du Code

Het geldt hier, wel verstaan, het wettelijk recht van bewaring en niet de feitelijke bewaring van het kind. Derhalve, ware het noodig, tusschen alinea 2 en alinea 3 een nieuwe alinea in te lasseschen, luidende als volgt : « In geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed, volstaat de toestemming van den onder van het kind, die op dit laatste het recht van bewaring uitoefent ».

In de Memorie van Toelichting, wordt terecht den nadruk gelegd op de noodzakelijkheid op zeer aandachtige wijze de voorwaarden van de toestemming te regelen, wanneer het de aanneming van een minderjarige geldt. Daarom wordt in het ontwerp geëischt dat, indien de aan te nemen persoon minderjarig is, en nog zijn vader en zijn moeder heeft, beiden moeten toestemmen in de aanneming; dat, indien een van beiden overleden of in de onmogelijkheid is van zijn wil te doen blijken, of indien hij afwezig is, de toestemming van den anderen echtgenoot volstaat; dat, indien de minderjarige noch vader noch moeder meer heeft, of zoo die in de onmogelijkheid zijn van hun wil te doen blijken of, indien zij afwezig zijn, de toestemming door den familieraad gegeven wordt.

Dit vindt men in onze wetgeving, in zake de toestemming tot het huwelijk; nochtans kwam het verkieslijk voor, bij ontstentenis van den vader en de moeder, zich tot den familieraad te wenden eerder dan tot de grootvaders en grootmoeders die, trouwens, van den familieraad deel uitmaken. In de dienstwillige voogdij, die door het ontwerp afgeschaft wordt als zijnde onvereenigbaar met de aanneming die tot den minderjarige uitgebreid wordt, bestaat reeds een dergelijke tusschenkomst van den familieraad (art. 361 B. W.).

« Die wijzen van toestemming, wordt nog in de Memorie van Toelichting gezegd, moeten, wil men er den invloed goed van waardeeren, in verband gebracht worden met artikel 356, waarbij bepaald wordt, dat indien de aanneming een minderjarige die meer dan 16 jaar oud is of een meerderjarige betreft, de belanghebbende moet verschijnen en zijn toestemming geven, en dat, indien de minderjarige geen 16 jaar oud is, het zijn wettelijke vertegenwoordiger is die hem vertegenwoordigt; met artikel 343, waarbij geëischt wordt dat er billijke redenen moeten zijn voor de aanneming en voordeelen voor het aangenomen kind; en met artikel 365, waarbij de herroeping van de aanneming voorzien wordt. »

Uw Commissie sluit zich aan bij die overwegingen. Zij acht het nochtans nuttig de beteekenis nader te bepalen van de derde alinea van dit artikel 346, luidende als volgt :

« Heeft de minderjarige vader noch moeder meer, of zijn dezen in de onmogelijkheid van hun wil te doen blijken, of zijn zij afwezig, dan wordt de toestemming door den familieraad gegeven ». Wij meenen, dat het woord « afwezig », in dien tekst, niet wordt verstaan in de beteekenis die er wordt aan

civil : « Des absents ». Si l'absence devait être constatée conformément à ce titre, ce serait, dans beaucoup de cas, rendre inopérante la loi actuelle ou retarder l'adoption pendant de nombreuses années.

Par absence, il faut entendre la disparition du parent dont le domicile est inconnu.

Il ne peut être question, toutefois, d'appliquer, dans tous les cas, à la législation pour le consentement à mariage. En effet, dans le Titre V (du Mariage) l'article 149 énonce que c'est le futur époux qui, sous serment, fait la déclaration d'absence. Il ne peut en être ainsi pour les adoptions de mineurs.

Afin d'éviter toute erreur, la Commission s'est demandé s'il ne serait pas sage d'ajouter un cinquième alinéa à l'article 346 dont le texte serait celui-ci : « L'absence est constatée conformément à l'article 149 du Code civil. En cas de minorité de l'adopté, la délibération du conseil de famille remplace la déclaration du futur époux prévue au dit article ». La majorité de la Commission, après examen, a jugé cette disposition superflue, le texte de l'alinéa 3 lui paraissant suffisant par son caractère général.

L'article 346 appelle encore deux autres remarques :

1° L'expression « impossibilité de manifester sa volonté » se réfère à celle que le législateur a employée en matière de mariage (art. 149). Elle vise donc aussi bien le cas de disparition que celui d'aliénation mentale.

2° Quand l'adoptant est déchu de la puissance paternelle pour le tout, la déchéance emporte la perte de droit de consentir à l'adoption (voir *Pand. Belges*, V° Tutelle morale).

Il nous paraît douteux que si la mère, sans être déchuë, s'est vu refuser par le conseil de famille la protutelle, elle puisse donner son consentement (art. 5 de la loi du 15 mai 1912 et Rapport de M. Braun au Sénat).

*
**

Art. 347. — Si l'adoption est faite par une femme mariée ou veuve, c'est son propre nom de famille et non pas celui de son mari qu'elle donne à l'adopté (DEMOLOMBE, I. VI, n° 145; AUBRY et RAU, I. VI, § 560). Si l'adoption est faite à la fois par les deux époux, l'adopté prend seulement le nom du mari.

Les titres de noblesse ne passent pas à l'adopté. La question a été parfois controversée (DALLOZ, V°, *Adoption et tutelle officieuse*, n° 110). Elle paraît

gehecht bij Titel IV, Boek I, van het Burgerlijk Wetboek, handelend over de « Afwezigen ». Indien de afwezigheid overeenkomstig dien titel moest worden vastgesteld, dan zou, in vele gevallen, de huidige wet zonder uitwerking blijven of zou de aanneming gedurende ettelijke jaren worden vertraagd.

Door « afwezig » dient verstaan de verdwijning van den ouder wiens de woonplaats onbekend is.

Er kan, evenwel, geen spraak zijn, in al de gevallen, de wetgeving nopens de toestemming tot het huwelijk toe te passen. Inderdaad, in Titel V (het Huwelijk) luidt artikel 149, dat de aanstaande echtgenoot onder eed de verklaring van afwezigheid aflegt. Aldus kan niet worden gehandeld wat de aannemingen van minderjarigen betreft.

Ten einde alle vergissing te voorkomen, heeft de Commissie zich afgevraagd of het niet geraadzaam ware een vijfde alinea aan artikel 346 toe te voegen, waarvan de tekst zou luiden als volgt : « De afwezigheid wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 149 van het Burgerlijk Wetboek. In geval het aangenomen kind minderjarig is, vervangt de beslissing van den familieraad de bij gezegd artikel voorziene verklaring van den aanstaanden echtgenoot ». De meerderheid van de Commissie heeft, na onderzoek, deze bepaling overbodig geoordeeld. De tekst van alinea 3 bleek haar, wegens zijn algemeen karakter, voldoende.

Bij artikel 346 dienen nog deze twee andere aanmerkingen gemaakt :

1° De uitdrukking « Onmogelijk van zijn wil te doen blijken » verwijst naar deze door den wetgever gebruikt in zake van huwelijk (art. 149). Zij slaat dus evengoed op het geval van verdwijning als op dit van geesteskrankheid.

2° Wanneer de aannemende persoon van de ouderlijke macht geheel ontzet is, brengt deze ontzetting het verval mede van het recht in een aanneming toe te stemmen (zie *Pand. Belges*, V°, *Tutelle morale*).

Het lijkt ons twijfelachtig dat, indien aan de moeder, die niet ontzet is, door den familieraad de medevoogdij werd geweigerd, zij haar toestemming kan geven (art. 5 van de wet van 15 Mei 1912 en het Verslag van den heer Braun, in den Senaat).

*
**

Art. 347. — Wanneer de aanneming geschiedt door een gehuwde vrouw of weduwe, dan verleent zij aan het aangenomen kind haar eigen familienaam en niet dien van haar echtgenoot. (DEMOLOMBE, B. VI, n° 145; AUBRY et RAU, B. VI, § 560). Indien de aanneming gelijktijdig door beide echtgenooten wordt gedaan, dan neemt het aangenomen kind slechts den naam van den echtgenoot aan.

De adelbrieven gaan niet over op het aangenomen kind. De kwestie gaf soms aanleiding tot meeningsverschil (DALLOZ, V°, *Adoption et Tutelle officieuse*,

aujourd'hui bien tranchée dans le sens de la négative et tel est aussi le sentiment de la Commission (PLANOL, RIPERT et ROUAST, n° 1042).

*
**

Art. 348. — L'adoption n'enlève pas l'enfant à sa famille naturelle. Il faut donc interpréter limitativement tous les effets contraires à ce principe et que la loi a prévus (PLANOL, RIPERT et ROUAST, *Traité pratique de droit civil français*, n° 1039).

*
**

Art. 350. — La Commission propose de dire que la levée de la prohibition du mariage est permise pour des « causes légitimes » au lieu de « causes graves ».

*
**

Art. 356. — La section II du projet concerne les formes de l'adoption. L'article 356, dans la seconde phrase du premier alinéa, dispose : « Si l'adopté a moins de 16 ans, l'acte est passé en son nom par son représentant légal ». Ce texte est la reproduction de l'article 360 de la loi française de 1923. Ce texte se conçoit en France où la loi du 27 juin 1904 a mis les enfants abandonnés sous la tutelle de l'Assistance publique et où un tuteur leur est de plein droit désigné, en général, le directeur général de l'administration de l'Assistance publique du Département.

En Belgique, quel sera le représentant légal ? Un membre de la Commission a proposé de dire : « A défaut de représentant légal, celui-ci sera désigné par le conseil de famille prévu à l'article 346. »

Cet amendement est-il utile en présence des dispositions nouvelles de la loi du 7 mars 1938 sur la tutelle des enfants naturels ? Chacun de ceux-ci doit dorénavant avoir un représentant légal soit par l'effet d'une reconnaissance, soit du fait de la désignation d'un tuteur par le conseil de famille. Il pourrait se faire toutefois que, pour des enfants nés avant la mise en vigueur de la loi de 1938, un tuteur n'ait pas été désigné. Pour des éventualités de ce genre, l'amendement peut présenter une réelle utilité.

Remarquons que, d'après le projet, l'acte d'adoption est reçu soit par le juge de paix du domicile de l'adoptant, soit par un notaire. L'intervention de cet officier ministériel est une innovation. Elle ne soulève pas d'objection. Elle soulagera quelque peu les juges de paix de plus en plus surchargés.

*
**

L'article 358 du projet de loi détermine quel sera le rôle du tribunal auquel sera soumise l'homologa-

n° 110). Thans lijkt zij voorgoed in afwijzenden zin opgelost, en dit is dan ook de opvatting van de Commissie (PLANOL, RIPERT & ROUAST, n° 1042).

*
**

Art. 348. — De aanneming ontneemt het kind niet aan zijn oorspronkelijke familie. Derhalve dienen in beperkenden zin verstaan al de met dit beginsel in strijd zijnde uitwerkselen, voorzien in de wet (PLANOL, RIPERT et ROUAST, *Traité pratique de droit civil français*, n° 1039).

*
**

Art. 350. — De Commissie stelt voor te zeggen dat de opheffing van het verbod op het huwelijk toegelaten is om « gewettigde redenen », in stede van « gewichtige redenen ».

*
**

Art. 356. — Afdeling II van het ontwerp handelt over de rechtsvormen der aanneming. De tweede zin van alinea 1 van artikel 356 luidt : « Is het aangenomen kind minder dan 16 jaar oud, dan wordt de akte in zijn naam, door zijn wettelijk vertegenwoordiger opgemaakt. » Die tekst is dezelfde als die van artikel 360 van de Franse wet van 1923. Hij heeft zijn reden van bestaan in Frankrijk, waar de verlaten kinderen door de wet van 27 juni 1904 onder voogdij worden gesteld van den Openbarer Onderstand, en waar hun voogd van rechtswege wordt aangewezen, in 't algemeen, de directeur generaal van het Bestuur van Openbaren Onderstand van het Departement.

Wie is, in België de wettelijke vertegenwoordiger ? Een lid van de Commissie stelde voor te zeggen : « Bij ontstentenis van wettelijk vertegenwoordiger, wordt deze benoemd door den bij artikel 346 voorzienen familierraad ».

Heeft dit amendement nut, nu wij de nieuwe bepalingen hebben van de wet van 7 Maart 1938 omtrent de voogdij der natuurlijke kinderen ? Elk van hen moet voortaan een wettelijk vertegenwoordiger hebben, 't zij door de erkenning, 't zij door den familierraad een voogd werd benoemd. Het kan gebeuren dat voor kinderen geboren een de wet van 1938 van kracht werd, geen voogd werd benoemd. Voor dergelijke gebeurlijkheden, kan het amendement een waar nut opleveren.

Merken wij op dat, volgens het ontwerp, de akte van aanneming verleden wordt, hetzij door den vrederechter van de woonplaats van den aannemenden persoon, hetzij door een notaris. De tusschenkomst van dezen ministerieelen ambtenaar is een nieuwigheid. Zij lokte geen bezwaren uit. Zij zal de taak van de vrederechters die de handen vol hebben eenigszins verlichten.

*
**

Artikel 358 van het wetsontwerp bepaalt welke rol de rechtbank zal hebben te vervullen, waaraan de

tion de l'acte d'adoption. Dans le régime nouveau, moins encore que dans le régime ancien, ce rôle ne devra être purement formel et en quelque sorte automatique. L'article 355 actuel exige que le tribunal vérifie si toutes les conditions de la loi sont remplies et, en outre, si la personne qui se propose d'adopter jouit d'une bonne réputation. Il nous paraît que ce devoir ainsi imposé au tribunal et que le projet de loi réduit simplement à la vérification des conditions requises par la loi, sera d'autant plus justifié que l'adoption des mineurs sera désormais autorisée et que l'examen par le tribunal atténuera, en une certaine mesure, le risque que comporte la réforme proposée : à savoir que l'adopté ne pouvant exprimer, s'il est mineur, un consentement toujours réfléchi, le caractère contractuel de l'adoption ne reposera plus comme jadis sur le concours de deux volontés entièrement libres et conscientes.

Votre Commission propose donc de rédiger comme suit le nouvel article 358 : « Le tribunal, réuni en la chambre du Conseil, après s'être procuré tous renseignements utiles, vérifie si la personne qui se propose d'adopter jouit d'une bonne réputation et si toutes les conditions requises par la loi sont remplies. »

On ne comprendrait pas, en effet, que des personnes qui auraient été l'objet de certaines condamnations pénales ou qui, par exemple, auraient encouru, aux termes de la loi du 15 mai 1912 sur la Protection de l'Enfance, une déchéance totale ou partielle des droits de la paternité ou de la maternité puissent adopter un enfant. Si la condition de bonne réputation que le Code Napoléon exigeait déjà se trouvait supprimée, on pourrait craindre des abus auxquels le texte proposé ne permet pas de parer.

Comment le Tribunal se procurera-t-il les renseignements que prévoit l'article 358? Il appartiendra aux intéressés et au Ministère Public de les lui fournir. Lorsqu'il s'agira, en cas d'adoption d'un mineur, de s'assurer si toutes les garanties sont réunies au point de vue de l'intérêt de l'adopté, le Ministère Public pourra utilement recourir aux bons offices des Comités de patronage qui fonctionnent dans chacun des arrondissements judiciaires et qui ont notamment dans leurs attributions la protection de l'enfance moralement abandonnée.

Il va de soi que l'obligation, pour le tribunal de vérifier si les personnes qui se proposent d'adopter jouissent d'une bonne réputation, ne pourra s'étendre à la recherche ou à la prise en considération des convictions philosophiques ou des opinions politiques de l'adoptant.

bekrachtiging van de akte van aanneming wordt voorgelegd. Met het nieuw stelsel, minder nog dan met het voormalige, dient die rol louter vormelijk en eenigszins automatisch te zijn. Het huidige artikel 355 eischt dat de rechtbank moet nagaan of alle voorwaarden van de wet zijn vervuld en daarbij of de persoon die het inzicht heeft de aanneming te doen, te goeder faam bekend staat. Ons lijkt het, dat die aldus aan de rechtbank opgelegde taak, door het wetsontwerp eenvoudig herleid tot het nazicht van de wettelijke voorwaarden, des te meer zal gerechtvaardigd zijn, daar de aanneming van de minderjarigen voortaan zal zijn toegelaten en dat het onderzoek door de rechtbank, in zekere mate, het risico zal verminderen, dat aan de voorgestelde hervorming is verbonden, namelijk : dat, gezien het aangenomen kind, wanneer het minderjarig is, steeds geen goed overwogen toestemming kan betuigen, het contractueel uitzicht van de aanneming niet meer, zooals vroeger, zal berusten op het samengaan van den door beide partijen volkomen vrijelijk uitgedrukten en bewusten wil.

Uw Commissie stelt derhalve voor, het nieuw artikel 358 als volgt te doen luiden : « De rechtbank, vergaderd in de Raadkamer, na de behoorlijke inlichtingen te hebben ingewonnen, ziet na of de persoon die zich voorstelt een kind aan te nemen, te goeder faam bekend staat en of de overige bij de wet vereischte voorwaarden zijn vervuld ».

Men zou inderdaad niet begrijpen dat personen die het voorwerp waren van sommige veroordelingen tot straf of die, bij voorbeeld, krachtens de wet van 15 Mei 1912 op de Kinderbescherming, volledig of gedeeltelijk vervallen werden verklaard van de rechten van het vaderschap of het moederschap, een kind kunnen aannemen. Moest de voorwaarde van goede faam, reeds vereischt door het Code Napoléon, worden geschrapt, dan zou men dienen te vreezen voor moeilijkheden waaraan de voorgestelde tekst niet toelaat te ontkomen.

Hoe zal de rechtbank zich de inlichtingen bezorgen voorzien bij artikel 358? Het is de taak van de betrokkenen en van het Openbaar Ministerie haar dezelve te bezorgen. Wanneer, in geval van aanneming van een minderjarige, het noodig is zich te vergewissen of al de waarborgen vereenigd zijn, wat het belang van het aangenomen kind betreft, kan het Openbaar Ministerie op nuttige wijze de goede bemiddeling vragen van de Beschermingscomités welke in al de rechterlijke arrondissementen werkzaam zijn en die inzonderheid belast zijn met de bescherming van de zedelijk verlaten kinderen.

Het spreekt vanzelf, dat de verplichting voor de rechtbank, te onderzoeken of de personen die het inzicht hebben een kind aan te nemen, een goede faam genieten, niet mag worden uitgebreid tot het opsporen of het in overweging nemen van de wijsgeerige opvattingen of politieke meening van den aannemenden persoon.

Art. 365. — Le projet introduit très sagement en matière d'adoption la faculté de révocation qui existe déjà légalement en matière d'émancipation. Signalons à ce sujet les instructions qui ont été données aux juges de paix en cette dernière matière par M. le Procureur Général près la Cour d'appel de Bruxelles le 30 mai 1895 (voir *Journal des Juges de paix*, 1895, pp. 220 et suiv.) et par M. le Ministre de la Justice (circ. du 29 mars 1897, p. 157, 1898, p. 198). Ces instructions ont pour but de faire porter à la connaissance du Parquet toute émancipation de nature à causer au mineur un préjudice moral ou matériel. Peut-être y aura-t-il lieu d'en étendre l'effet aux cas d'adoption afin d'éclairer et de mieux armer le ministère public appelé à donner son avis sur la demande d'homologation de l'adoption.

Votre Commission a examiné s'il n'y avait pas lieu, ainsi que l'a proposé un de ses membres, d'ouvrir le droit de révocation aux parents de l'adopté. Il pourra se faire, en effet, que ceux-ci aient de justes motifs de voir mettre fin à une adoption : par exemple, si l'adoptant, par sa conduite ou par l'éducation qu'il donne à l'adopté, a complètement trompé les espérances que les parents avaient en vue en consentant à l'adoption de leur enfant.

Toutefois, il serait à craindre, si ce droit de révocation était ouvert directement aux parents de l'adopté, comme il l'est à l'adoptant et à l'adopté lui-même, que certains parents peu scrupuleux n'usent de ce droit comme d'un moyen de pression sinon de chantage vis-à-vis de l'adoptant. C'est pourquoi la Commission a écarté cette formule. Mais d'autre part, elle a adopté un amendement ainsi conçu : « ainsi qu'à l'initiative du Ministère public. »

En vertu du texte ainsi amendé, il appartiendra donc au parquet, soit sur la plainte des parents ou même d'un tiers, soit même d'office, de poursuivre la révocation d'une adoption lorsqu'il sera d'avis que cette révocation sera justifiée pour des motifs très graves.

A l'alinéa 4 de cet article, il faut dire :

« susceptible d'appel par (et non pour) le Ministère public et par (idem) les parties. »

D'autre part, aucun motif particulier n'est invoqué pour justifier la réduction à un mois du délai d'appel et du délai de pourvoi en cassation, et la Commission estime qu'il vaut mieux s'en tenir au droit commun. Les différences en matière de délais sont une source de complications et de confusions qu'il faut éviter.

Art. 365. — Het ontwerp voorziet, zeer terecht, in zake aanneming, de mogelijkheid van herroeping die reeds wettelijk bestaat in zake ontvoogding. Wijzen wij, in dit verband, op de onderrichtingen die op 30 Mei 1895 over deze kwestie aan de vrederechters gegeven werden door den Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep van Brussel (zie *Journal des Juges de paix*, 1895, bl. 220 en volg.) en door den Minister van Justitie (rondz. van 29 Maart 1897, bl. 157; 1898, bl. 198). Doel dezer onderrichtingen is dat elke ontvoogding, van dezen aard dat zij den minderjarige zedelijk en stoffelijk benadeelt, ter kennis van het Parket zou gebracht worden. Wellicht zouden zij ook tot de gevallen van aanneming kunnen uitgebreid worden, ten einde het openbaar ministerie, dat zijn advies geven moet over de vraag tot bekrachtiging van de aanneming, voor te lichten en beter te wapenen.

Uw Commissie onderzocht of, zooals voorgesteld door een van haar leden, niet diende overgegaan tot het invoeren van een recht van herroeping ten voordeele van de ouders van het aangenomen kind. Het geval kan zich inderdaad voordoen dat dezen gegronde redenen hebben om een einde te zien komen aan een aanneming, bij voorbeeld : wanneer de aannemende persoon, door zijn gedrag of door de opvoeding die hij aan het aangenomen kind geeft, de verwachtingen die de ouders op het oog hadden, toen zij bewilligden in de aanneming van hun kind, volkomen te leur gesteld heeft.

Het ware, evenwel, te vreezen dat, indien dit recht van herroeping rechtstreeks aan de ouders van het aangenomen kind verleend werd, zooals aan den aannemenden persoon en het aangenomen kind zelf, sommige niet al te eerlijke ouders dit recht zouden gebruiken als een middel om drukking of afpersing tegenover het aannemend kind uit te oefenen. Dit is de reden waarom de Commissie deze formule niet bijtrad. Maar, anderzijds, nam zij een amendement aan luidend : « alsmede op initiatief van het Openbaar Ministerie ».

Op grond van den aldus gewijzigden tekst, zal het dus de taak van het parket zijn, hetzij op de klacht der ouders of zelfs van een derde, hetzij zelfs ambts-halve, de herroeping eener aanneming te vervolgen, indien het mocht oordeelen dat uiterst ernstige redenen deze herroeping rechtvaardigen.

Bij alinea 4 van dit artikel, moet men zeggen :

« vatbaar voor beroep door het openbaar ministerie en door de partijen (en niet voor het openbaar ministerie en voor de partijen). »

Anderzijds, wordt geen enkele bijzondere beweegreden ingeroepen om de vermindering op één maand van den termijn van beroep en van den termijn van voorziening in verbreking te rechtvaardigen, en de Commissie is van oordeel dat het beter is zich te houden aan het gemeen recht. De verschillen ter zake van termijnen zijn een bron van verwickelingen en van verwarringen die men dient te vermijden.

La Commission s'est ralliée à l'abrogation de la tutelle officieuse, sous la réserve que les tutelles officieuses qui sont en cours continueront à être régies par les articles 365 à 370 du Code civil.

*
**

A l'unanimité de ses membres, la Commission a l'honneur de vous proposer le vote du Projet de loi avec les amendements qu'elle y a apportés.

Le Rapporteur,

H. CARTON DE WIART.

Le Président,

L. MUNDELEER.

De Commissie vereenigde zich met de afschaffing van de dienstwillige voogdij, met dien verstande, dat de dienstwillige voogdijen die thans bestaan mochten, beheerscht blijven door de artikelen 365 tot 370 van het Burgerlijk Wetboek.

*
**

De Commissie heeft de eer U, cenparig, voor te stellen het wetsontwerp met de amendementen die zij aangebracht heeft, aan te nemen.

De Verslaggever,

H. CARTON DE WIART

De Voorzitter,

L. MUNDELEER

AMENDEMENTS PROPOSÉS PAR LA COMMISSION

Modifier comme suit la rédaction proposée pour les articles 343 et 344 :

Art. 343. — *L'adoption est permise lorsqu'elle est fondée sur de justes motifs et si elle présente des avantages pour l'adopté. Elle est soumise aux conditions et se fait dans les formes prescrites par les articles suivants.*

Art. 344. — Pour pouvoir adopter, il faut être âgé de plus de 35 ans, n'avoir ni descendant légitime ni enfant naturel reconnu, sauf s'il s'agit de l'adoption de cet enfant. L'adoptant doit avoir au moins 15 ans de plus que la personne qu'il se propose d'adopter.

Un Belge peut adopter un étranger ou être adopté par un étranger.

Art. 346. — **Intercaler entre l'alinéa 2 et l'alinéa 3 un nouvel alinéa ainsi conçu :**

En cas de divorce ou de séparation de corps, il suffit du consentement de celui des auteurs de l'enfant qui exerce sur lui le droit de garde.

Art. 350. — **Rédiger comme suit le dernier alinéa :**

Ces deux dernières prohibitions peuvent être levées par le Roi pour des causes *légitimes*.

Art. 356. — **Ajouter un alinéa 3 ainsi conçu :**

A défaut de représentant légal, celui-ci sera désigné par le conseil de famille prévu à l'article 346.

Art. 358. — **Rédiger cet article comme suit :**

Le tribunal, réuni en chambre du conseil, après s'être procuré tous renseignements utiles, vérifie si la personne qui se propose d'adopter jouit d'une bonne réputation et si les autres conditions requises par la loi sont remplies.

Art. 365. — **Rédiger l'alinéa premier comme suit :**

La révocation de l'adoption peut, pour des motifs très graves, être prononcée sur la demande de l'adoptant ou sur celle de l'adopté *ainsi qu'à l'initiative du Ministère public.*

Rédiger l'alinéa 4 comme suit :

Le Ministère public est toujours entendu. Le jugement est, dans tous les cas, susceptible d'appel tant par le Ministère public que par les parties.

Dans le même alinéa, supprimer les mots :

Le délai d'appel et celui du pourvoi en cassation sont chacun réduits à un mois.

AMENDEMENTEN DOOR DE COMMISSIE VOORGESTELD

De redactie voor de artikelen 343 en 344 voorgesteld, wijzigen als volgt :

Art. 343. — *Aanneming is toegelaten wanneer zij gegrond is op billijke redenen en zij voor het aangenomen kind voordeelen oplevert. De voorwaarden en de wijzen bij de volgende artikelen voorgeschreven, zijn op haar toepasselijk.*

Art. 344. — Om te kunnen aannemen, moet men meer dan 35 jaar oud zijn, geen wettig afstammeling noch erkend natuurlijk kind hebben, behalve wanneer het de aanneming van dit kind geldt. De aannemende persoon moet ten minste 15 jaar ouder zijn dan de persoon dien hij voornemens is als kind aan te nemen.

Een Belg mag een vreemd kind aannemen of door een vreemdeling aangenomen worden.

Art. 346. — **Tusschen de alinea 2 en 3, een nieuwe alinea inlasschen, luidende als volgt :**

In geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed, volstaat de toestemming van den ouder van het kind die er het recht van bewaring op uitoefent.

Art. 350. — **De laatste alinea doen luiden als volgt :**

Die laatste twee verbodsbepalingen kunnen door den Koning om gewettigde redenen opgeheven worden.

Art. 356. — **Een derde alinea toevoegen, luidende als volgt :**

Bij ontstentenis van wettelijk vertegenwoordiger, wordt deze benoemd door den bij artikel 346 voorzienen familieraad.

Art. 358. — **Dit artikel doen luiden als volgt :**

De rechtbank, vergaderd in de Raadkamer, na de behoorlijke inlichtingen te hebben ingewonnen, ziet na of de persoon die zich voorstelt een kind aan te nemen, te goeder faam bekend staat en of de overige bij de wet vereischte voorwaarden zijn vervuld.

Art. 365. — **De eerste alinea doen luiden als volgt :**

De herroeping van de aanneming kan, om zeer gewichtige redenen, op verzoek van den aannemenden persoon of op dat van het aangenomen kind, worden uitgesproken, *alsmede op initiatief van het Openbaar Ministerie.*

De vierde alinea doen luiden als volgt :

Het openbaar ministerie wordt altijd gehoord. Het vonnis is, in al de gevallen, zoowel door het openbaar ministerie als door de partijen, vatbaar voor beroep.

In dezelfde alinea, weglaten de woorden :

De termijn van beroep en die van voorziening in verbreking zijn ieder tot één maand beperkt.